IDEA CONSULT thinking ahead

Tel +32 (0)2 282 17 10
info@ideaconsult.be
www.ideaconsult.be

Jozef II-straat 40 B1
1000 Brussel
Belgium

LEADER Zuidoost Limburg 2023-2027

Omgevingsanalyse

14 februari 2023 | IDEA-contactpersoon: Bart.vanherck@ideaconsult.be

Situering van de LEADER-regio Zuidoost-Limburg

Voor de periode 2023-2027 telt de provincie Limburg 4 LEADER-gebieden. Deze omgevingsanalyse richt zich op de regio Zuidoost Limburg.

De LEADER-regio Zuidoost Limburg telt 8 gemeenten met in totaal 114 862 inwoners (1/1/2022).

De totale oppervlakte bedraagt 389,2 km^2 of 16% van de totale oppervlakte van Limburg.

Figuur 1: Limburgse LEADER-regio's

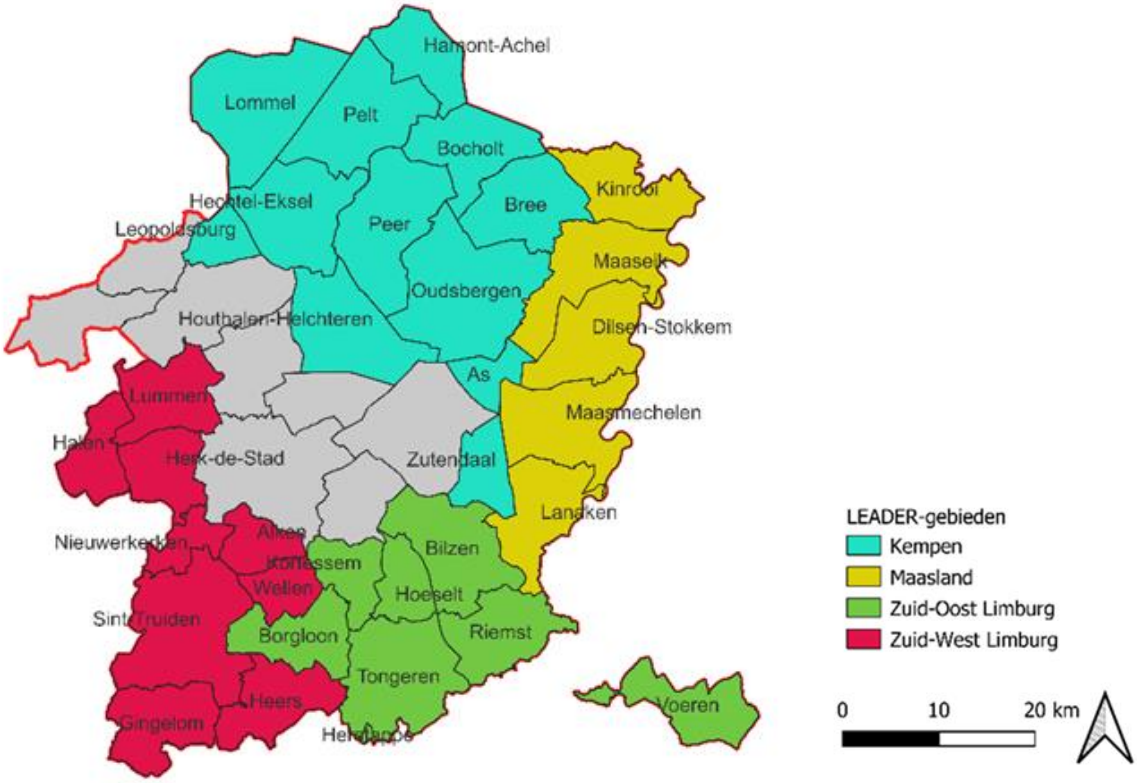

Figuur 2: Indeling LEADER-regio Zuidoost Limburg (8 gemeenten)

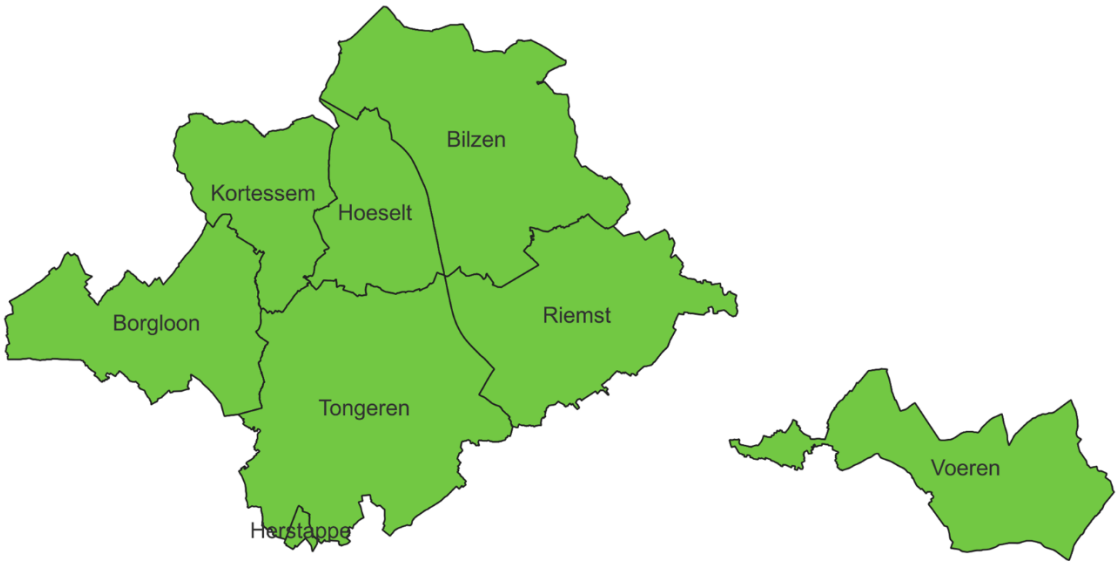

Conform de Vlaamse criteria die gesteld worden aan LEADER-gebieden

De regio beantwoordt aan de criteria die door de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) worden vooropgesteld in het oproepreglement voor LEADER-gebieden: "de bevolkingsdichtheid bedraagt maximum 350 inw/km^2 (cijfers 2021), of er is een ruimtebeslag van maximum 30% (cijfers 2019)":

- Het ruimtebeslag in de regio bedraagt 22,3% (oppervlakte ruimtebeslag tegenover totale oppervlakte). We gaan daar verder in deze omgevingsanalyse dieper op in.
- De bevolkingsdichtheid (2021) bedraagt 293 inwoners per km^2, of 2,93 inwoners per ha. Daarmee noteert de regio onder het Limburgse gemiddelde van 364 inwoners/km^2. In Tabel 1 kan afgelezen worden dat achter dit gemiddelde nogal wat variëteit schuilgaat. Waar in Herstappe en Voeren de bevolkingsdichtheid 58 en 83 inwoners/km^2 bedraagt, is die verhouding in Bilzen 428.

Tabel 1: inwoners, bevolkingsdichtheid en ruimtebeslag Zuidoost Limburg

	Inwoners (2022)	Inwoners (2021)	Bevolkingsdichtheid (2021) (inw/km^2)	Ruimtebeslag (2019) (%)
Bilzen	32 485	32 544	428	29,9%
Borgloon	11 279	11 137	217	20,2%
Herstappe	79	78	58	13,6%
Hoeselt	9 854	9 768	324	23,3%
Kortessem	8 598	8 437	248	21,8%
Riemst	16 784	16 718	288	27%
Tongeren	31 580	31 247	356	20,9%
Voeren	4 289	4 197	83	10,9%
LEADER-gebied	**114 948**	**114 126**	**293**	**22,3%**

Limburg	889 199	883 432	364	30,5%
Vlaams Gewest	6.712.775	6.666.912	489	33,3%

Bron: provincies.incijfers.be

Zoals op onderstaande kaart valt af te lezen, zijn er binnen het gebied wel kernen met hogere concentraties van bewoning. Zo onderscheiden we in het Noorden o.a. de kernen Hoeselt en Bilzen, in het Westen Borgloon, in het Zuiden Tongeren en in het Oosten Riemst.

Figuur 3: bevolkingsdichtheid op niveau statistische sector

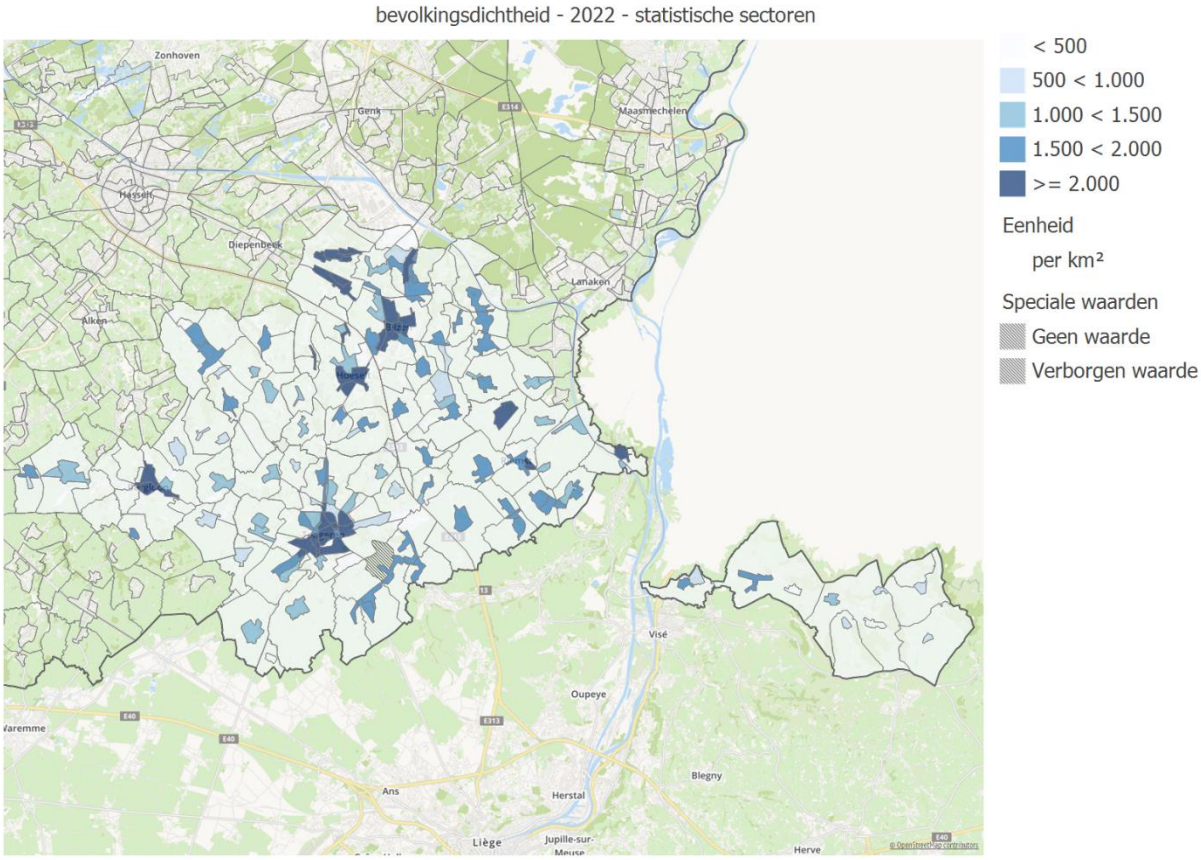

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Bevolking en demografie

In de LEADER-regio Zuidoost Limburg wonen op 1/1/2022 114.948 inwoners volgens het rijksregister.

18,0% van de inwoners zijn minderjarig (2022) (versus 18,4% in Limburg en 19,4% in Vlaanderen). 22,4% is 65 jaar of ouder (2022) (versus 21,4% in Limburg en 20,9% in Vlaanderen). De inwoners zijn m.a.w. iets ouder dan gemiddeld in Limburg. Dat weerspiegelt zich ook in de gemiddelde leeftijd van 44,0 jaar, terug onder het gemiddelde van 43,3 jaar in de provincie Limburg en het gemiddelde van 42,5 jaar in Vlaanderen..

De komende jaren zal deze gemiddelde leeftijd naar boven opschuiven. Het aantal 65-plussers zal stijgen van 22,4% in 2022 naar 26,9% in 2035.

21,6% van de inwoners heeft een niet-Belgische herkomst (2022) (30,0% in Limburg en 24,7% in Vlaanderen). 2 personen op de 3 daarvan komen uit een EU-land (2022) (vooral Nederland), de andere derde van buiten de EU (2022).

Bevolkingsgroei

Het bevolkingsaantal groeit elk jaar, maar op een irreguliere manier. De laatste jaren zien we ook sterkere schommelingen per jaar. Waar de groei in 2021 811 inwoners bedraagt, was dat in 2020 240 en het jaar voordien 462. De grootste schommelingen in de laatste drie jaar doen zich voor in Tongeren.

De groei in 2021 van 7,1 inwoners op 1.000 is hoger dan het cijfer voor de provincie (6,5) en het Vlaams gewest (6,9). Dat wordt mede verklaard door een hoger aandeel migratie uit het buitenland.

Figuur 4: evolutie van de bevolking (1990-2021) in de 8 LEADER-gemeenten

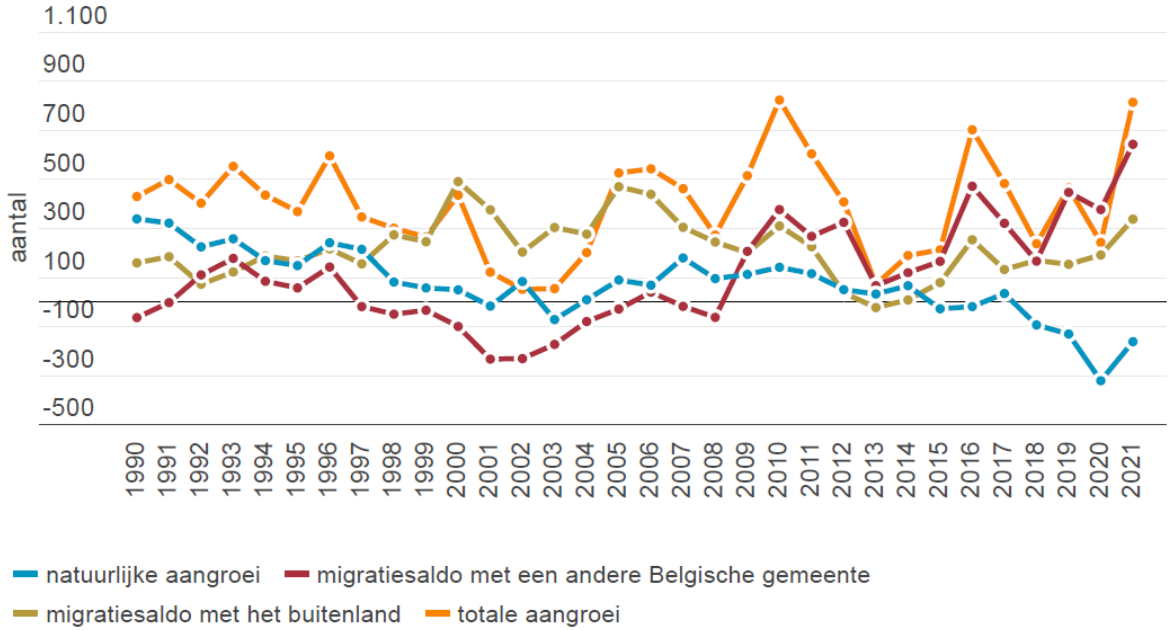

Bron: Rijksregister - Loop van de bevolking | provincies.incijfers.be

De gemiddelde groei voor de regio die we hierboven weergeven, verbergt een aantal belangrijke verschillen die we wel zien als we afdalen op het niveau van de gemeenten en dieper op het deelgemeenteniveau. Op onderstaande kaart geven we de gemiddelde bevolkingsgroei weer die plaats vond per deelgemeente. De kaart laat zien dat de groei sterker was in het zuidwesten van de regio dan in het noordoosten.

Figuur 5 : bevolkingsaangroei per 1.000 inwoners (2021)

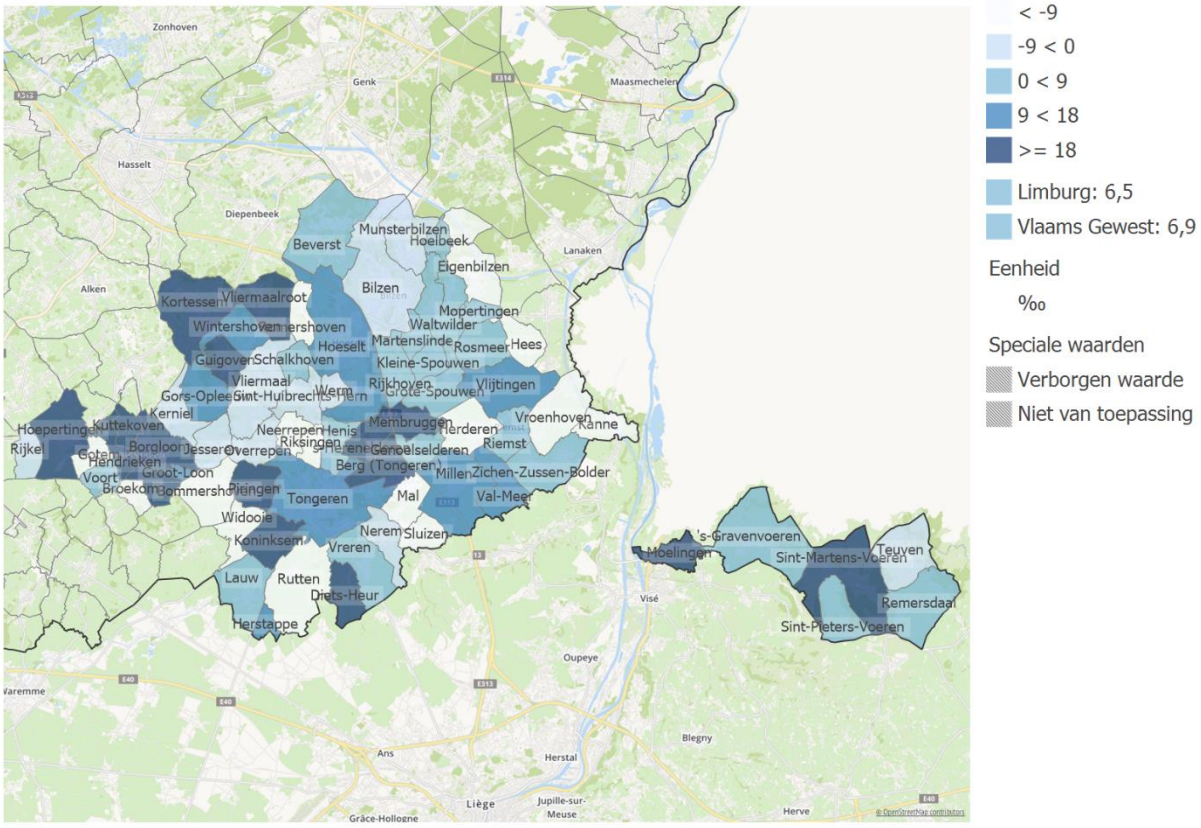

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Bevolkingsvooruitzichten

De bevolkingsprognoses van statistiek Vlaanderen voorspellen dat de regio tussen 2022 en 2035 aangroeit met zo'n 4.026 inwoners. In de bevolkingsvooruitzichten lezen we ook af dat het aandeel 65+ de komende jaren sterk toeneemt; van 22,4% op vandaag (2022) naar 26,9% in 2035.

Tabel 2: Totaal aantal inwoners en 65+jaar daarbinnen per gemeente in 2022 en bevolkingsvooruitzichten 2035

	Totaal inwoners			Aandeel 65+		
	2022	2035	%	2022	2035	%
Bilzen	32 485	33 694	3,7%	21,6%	26,1%	20,8%
Borgloon	11 279	12 291	9,0%	22,7%	26,2%	15,4%
Herstappe	79	45	-43,0%	20,3%	46,7%	130,1%
Hoeselt	9 854	10 097	2,5%	21,4%	25,8%	20,6%
Kortessem	8 598	8 607	0,1%	22,7%	27,5%	21,2%
Riemst	16 784	17 268	2,9%	22,0%	26,9%	22,3%
Tongeren	31 580	32 362	2,5%	23,6%	28,2%	19,5%
Voeren	4 289	4 610	7,5%	21,1%	25,7%	21,8%
LEADER-regio	**114 948**	**118 974**	**3,5%**	**22,4%**	**26,9%**	**20,1%**
Limburg	889 199	909 200	2,2%	21,4%	26,9%	25,7%
Vlaams Gewest	6.712.775	7 021 319	4,6%	20,9%	25,1%	20,1%

Bron: Statistiek Vlaanderen, via provincies.incijfers.be

Huishoudens

De regio telt 49.286 huishoudens (2022) volgens Statbel. De gemiddelde gezinsgrootte (2022) bedraagt 2,31 personen in 2022. In 1990 was dat nog 2,82. We spreken over gezinsverdunning, die zich overigens verder door zal zetten de komende jaren. Volgens Statistiek Vlaanderen stijgt het aantal gezinnen naar 51.990 in 2035.

Het aantal alleenwonenden is de voorbije jaren sterk gestegen, van 23,0% in 2002 tot 29,2% van het aantal private huishoudens in 2022. Hieronder meer detail over de huishoudens naar grootte, waarbij we zien dat de Zuidoost Limburg minder eenpersoonshuishoudens telt dan de rest van Limburg en Vlaanderen.

Tabel 3: aantal personen per huishouden (2022)

Grootte van het huishouden	LEADER-regio	Limburg	Vlaams Gewest
1 persoon	29,9%	29,7%	32,6%
2 personen	35,8%	35,7%	34,3%
3 personen	15,5%	14,9%	13,7%
4 personen	13,3%	13,6%	12,9%
5 of meer personen	5,5%	6,1%	6,5%

Belangrijkste vaststellingen i.f.v. LEADER

- Zuidoost Limburg beantwoordt aan het beeld van een plattelandsregio, met lagere densiteit van bewoning en grotere gehelen open ruimte. Daarbinnen zien we evenwel ook grotere en dichtere woonkernen, inzonderheid in het Noorden en Westen van de regio.
- De bevolkingsprognoses van statistiek Vlaanderen voorspellen dat de regio tussen 2022 en 2035 aangroeit met zo'n 4.736 extra inwoners. Met deze groei van 4% zit de regio boven het Limburgs gemiddelde (3%), dat onder de 5% groei blijft die voor Vlaanderen als geheel wordt verwacht.
- Het aandeel 65+ zal de komende jaren sterk toenemen; van 22,4% op vandaag naar 26,9% in 2035.

Ruimte, leefmilieu en landschap

Ruimtebeslag

In 2019 bedroeg het ruimtebeslag in de regio 22,3%, dat is minder dan het Limburgse gemiddelde van 30,5%, en blijft ook onder het Vlaams gemiddelde van 33,3%.

Geografisch concentreert het ruimtebeslag zich als een as in de gemeenten Tongeren-Hoeselt-Bilzen.[1]

Figuur 6: Oppervlakte ruimtebeslag, % t.o.v. totale oppervlakte in de gekozen gebieden (2019)

[1] Het concept 'ruimtebeslag' is gedefinieerd in het Witboek Beleidsplan Ruimte als dat deel van de ruimte waarin de biofysische functie niet langer de belangrijkste is. Het gaat, met andere woorden, over de ruimte die ingenomen wordt door onze nederzettingen (dus voor huisvesting, industriële en commerciële doeleinden, transportinfrastructuur, recreatieve doeleinden, serres en ook parken en tuinen).

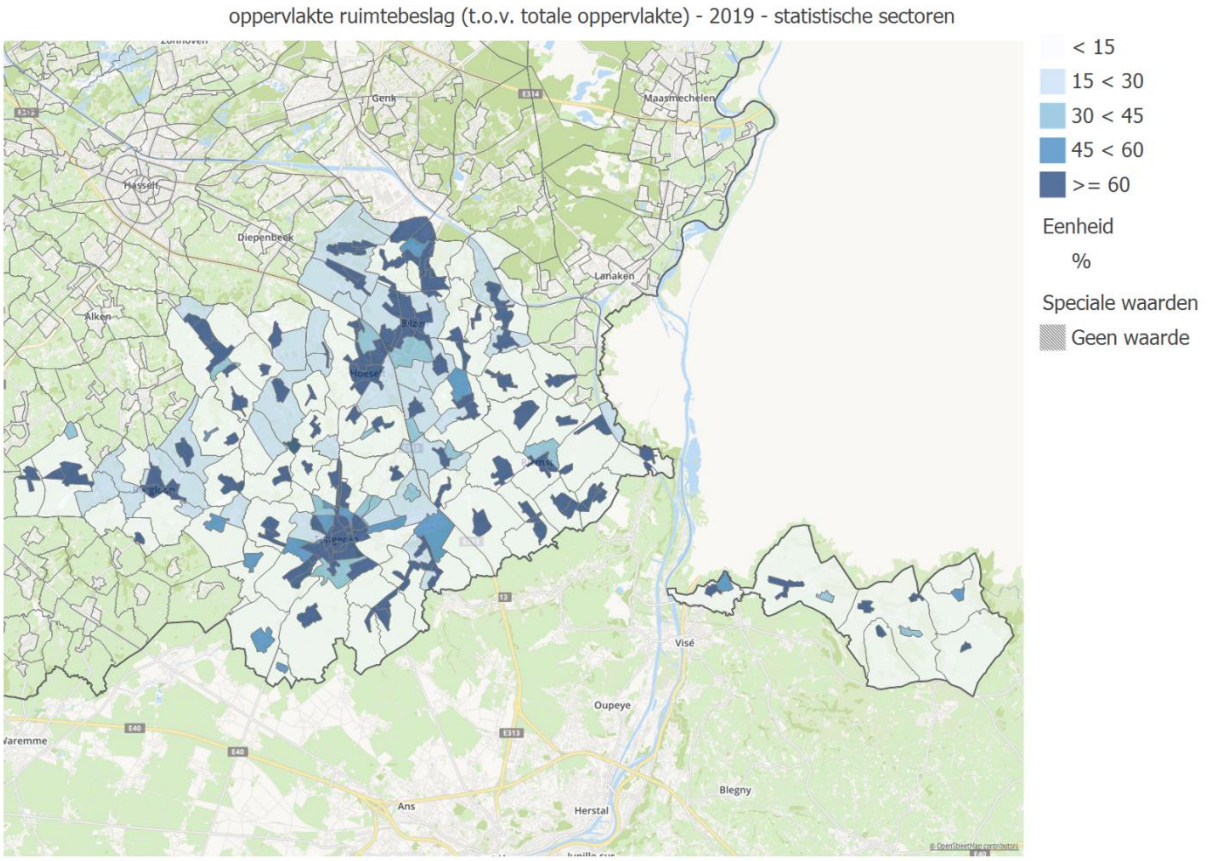

Bron: Landgebruiksbestand | provincies.incijfers.be

Verweving

Waar de regio zich op het gewestplan (zie Figuur 7) aandient in homogene kleuren, landbouw (68,6% van de ruimte is bestemd voor landbouw), natuur en reservaat (11,4%), compacte kernen (12,5%), is de realiteit minder compact en samenhangend (2022).

Figuur 7: de regio naar bestemming op het gewestplan

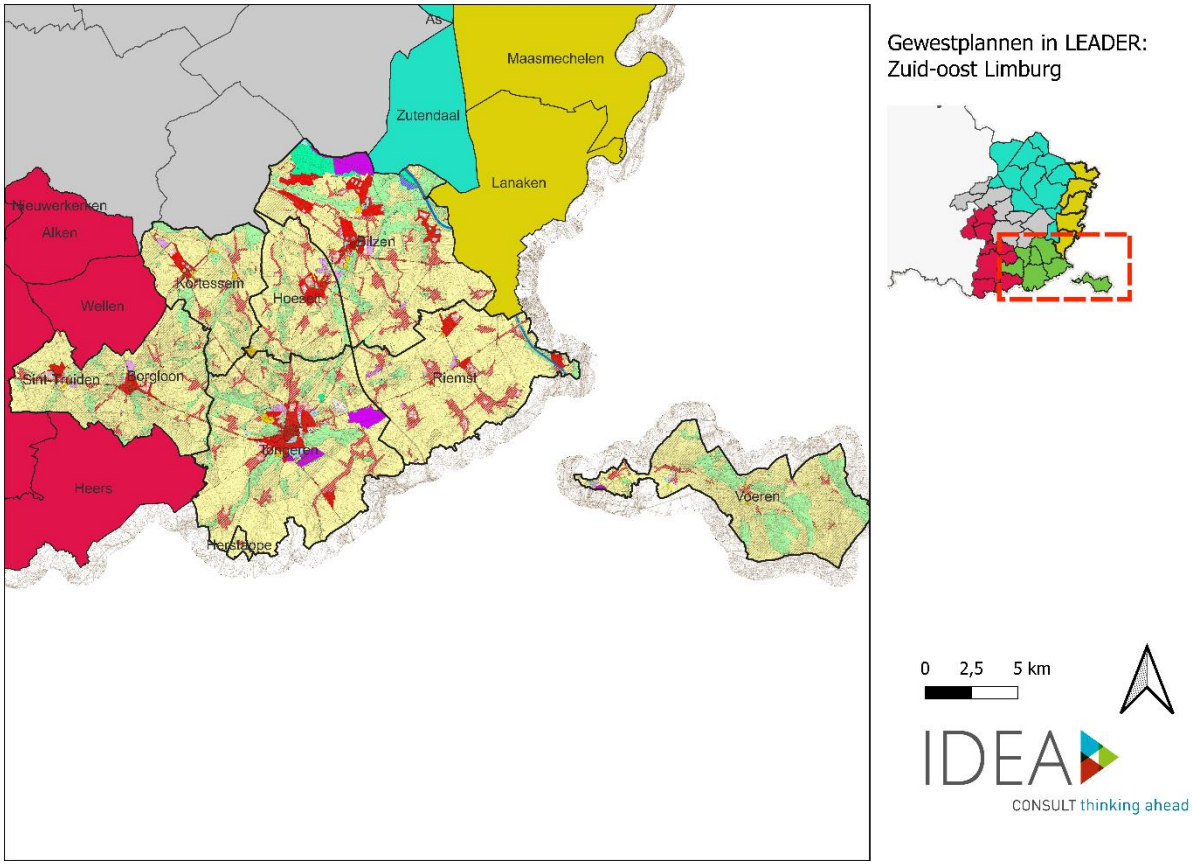

De realiteit is er een van grote verwevenheid van functies en verspreide bebouwing (zowel wonen als economie). Zie hieronder, Figuur 8 en Figuur 9. De rode mazen verwijzen naar verweving tussen landbouw en wonen, paarse mazen naar verweving tussen landbouw en andere economie (KMO).

Figuur 8 : verweving van functies

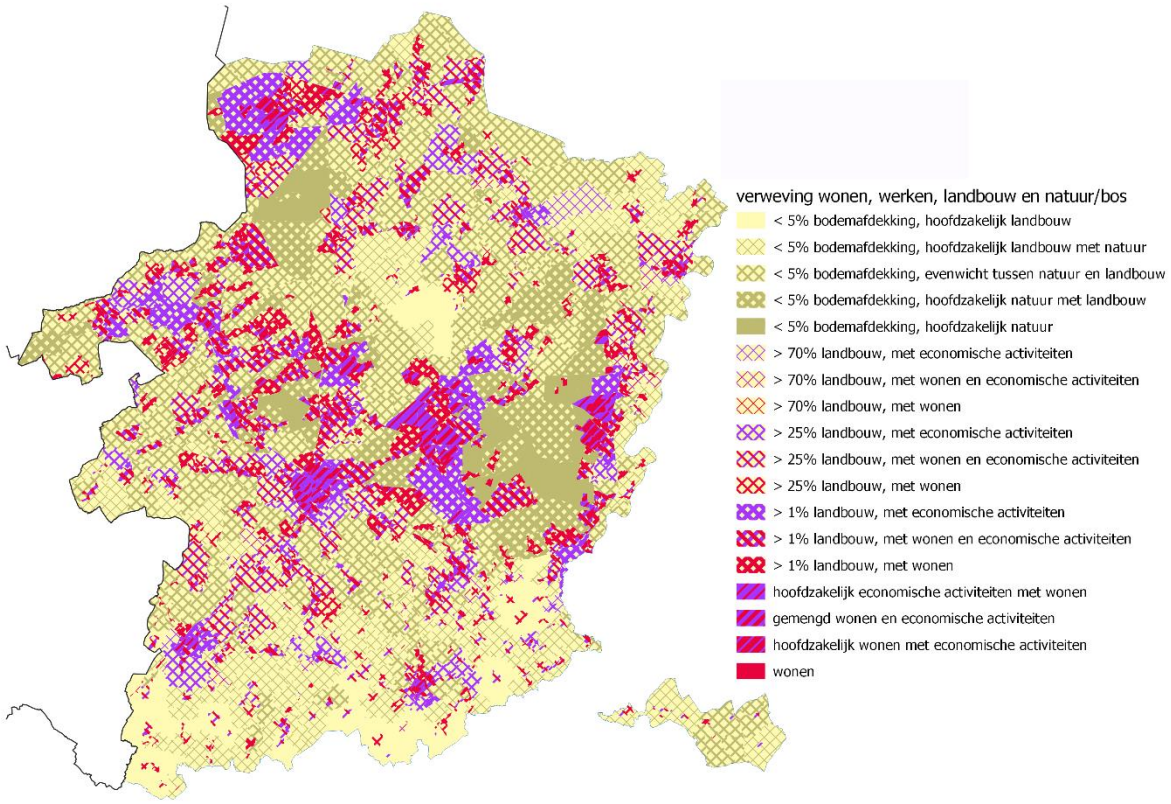

Figuur 9 : Landgebruikskaart

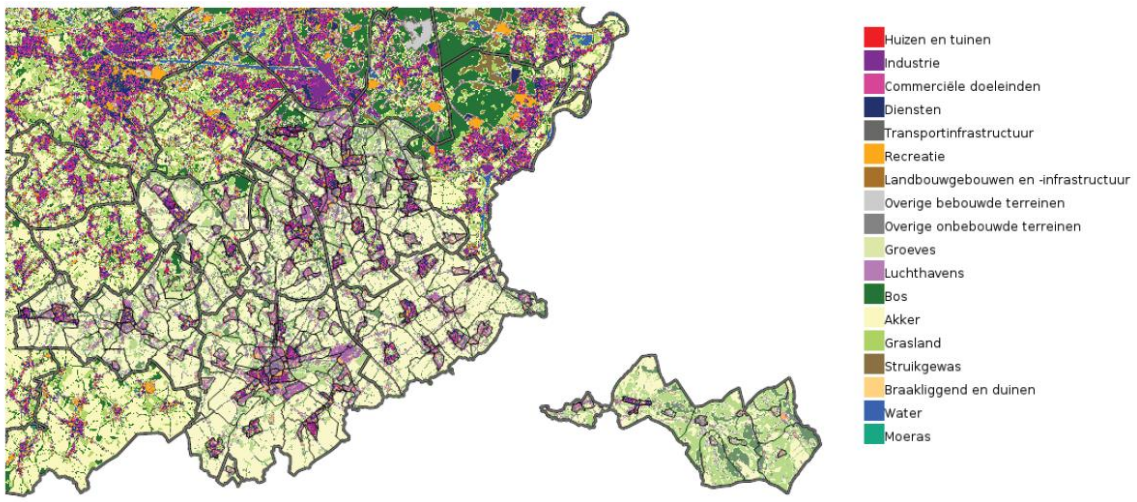

Bron: Landgebruiksbestand | provincies.incijfers.be

Verharding

De regio kent minder bebouwing en minder verharding dan gemiddeld in de provincie en Vlaanderen:

- Van het ruimtebeslag (2018) (zie hierboven) is ongeveer een derde van de ruimte verhard, of 9,8% van de totale oppervlakte versus 13,2% voor Limburg en 14,4% voor Vlaanderen;

- De bebouwing (2022), of de grondoppervlakte ingenomen door gebouwen, bedraagt 3,3% versus 4,2% in Limburg en 5,2% voor Vlaanderen.

Groen

Het beeld van een 'groene' regio wordt eerder versterkt door de grote aanwezigheid van landbouw (68,6% van de ruimte is bestemd voor landbouw),dan van toegankelijk groen:

- Het buurtgroen (2019) (minimale oppervlakte van 0,2ha) bedraagt 25,7% van de oppervlakte versus 36,9% in Limburg of 23,9% in Vlaanderen;
- Het wijkgroen (2019) (minimale oppervlakte van 10ha) bedraagt 22,9% van de oppervlakte versus 34,3% in Limburg en 20,9% in Vlaanderen.

Figuur 10 : VEN en IVON gebieden

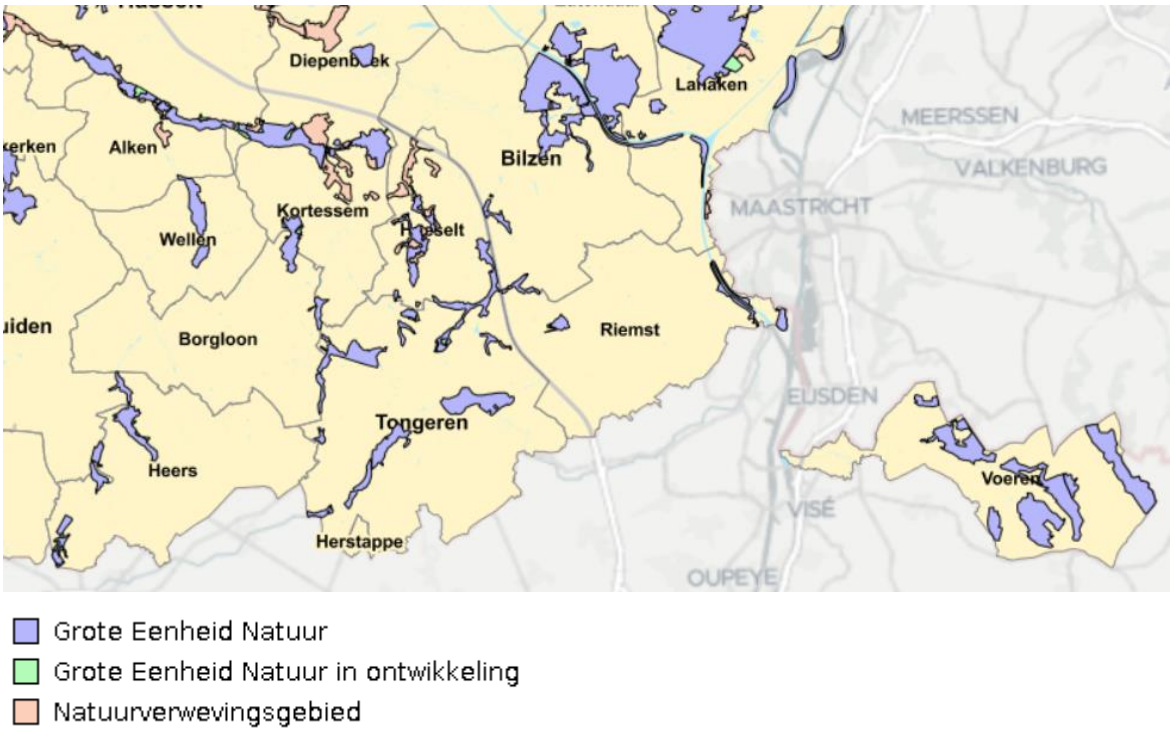

Bron: VEN en IVON gebieden, geopunt.be

De regio telt grote groengehelen (Afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur regio Haspengouw-Voeren – Munsterbos, Het Belle Vuebos-Langenakker-Haagmaal en in Voeren) en ook wel uitlopers zoals de Jekervallei, de Bovenloop Demer en Winterbeek en De Mombeek.

Droogte, water en overstromingsgevoeligheid

De regio is matig gevoelig tot gevoelig voor droogte. Het is minder droogtegevoelig dan andere delen van Limburg. Vooral in het Noorden van Zuidoost Limburg is het matiggevoelig (zie Figuur 11).

Figuur 11: droogtegevoeligheid van de bodem

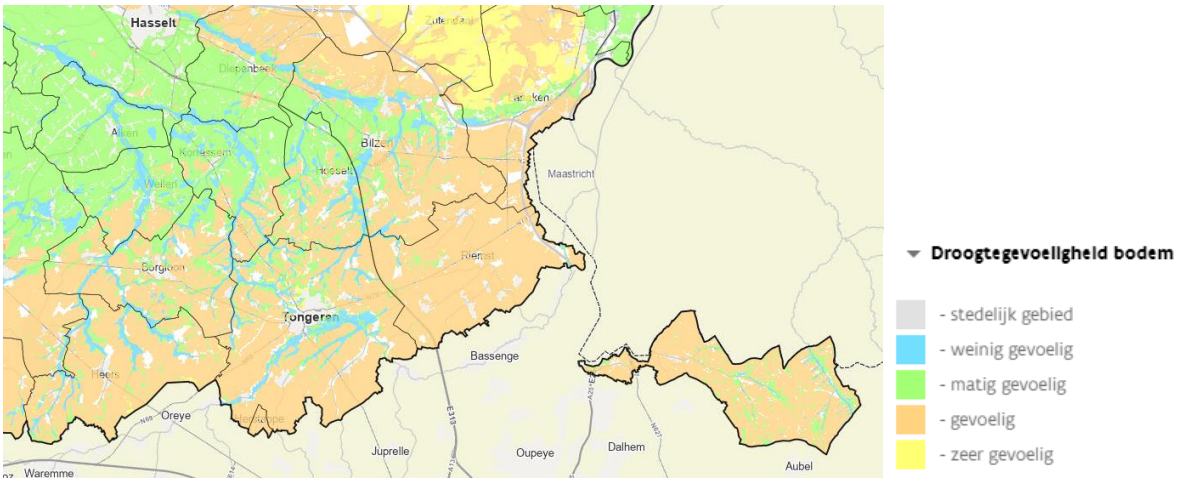

Bron: Vlaamse milieumaatschappij (2022)

De overstromingsgevoeligheid beperkt zich niet enkel tot de grote stromen en pluviale overstromingen. Er kan overwogen worden om winterbeddingen met permanente graslanden aan te leggen op strategische locaties in de buurt van een aantal stromen en beken.

Figuur 12: overstromingsgevoeligheid

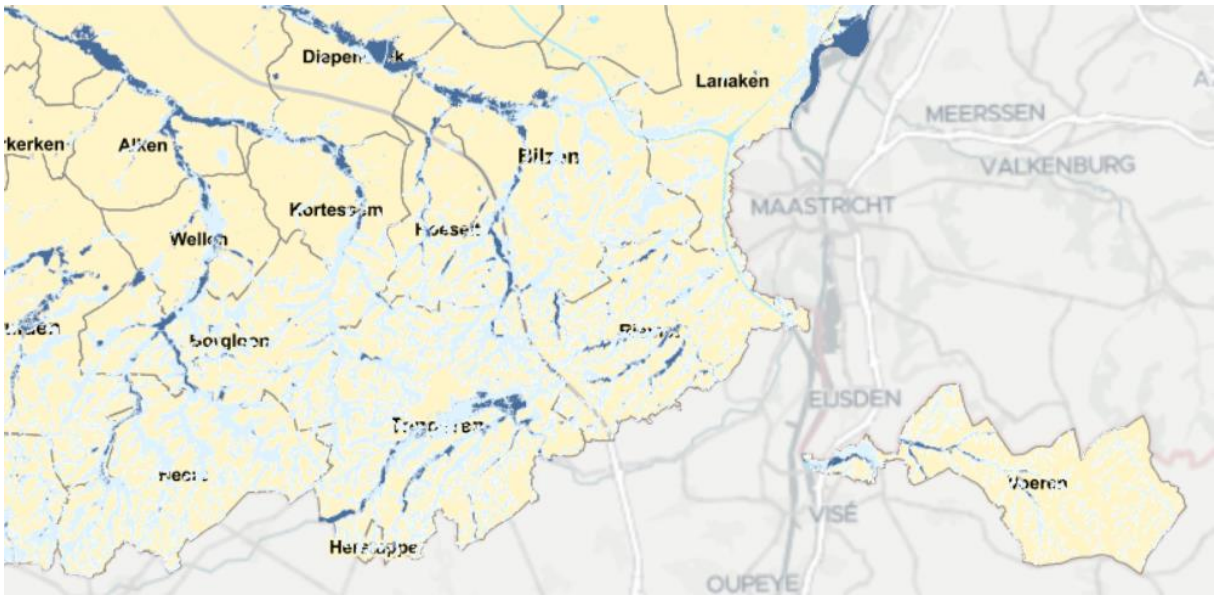

Bron: Watertoets: overstromingsgevoelige gebieden, 2017, geopunt.be

Belangrijkste vaststellingen i.f.v. LEADER

- De regio Zuidoost Limburg is een weinig 'verharde' regio, met veel landbouw. Om het als troef te houden, moet de regio opletten op verdere verharding.
- De regio is overstromingsgevoelig en droogtegevoelig.

Klimaat en energie

Alle gemeenten uit het LEADER-gebied ondertekenden het burgemeestersconvenant, waarmee ze een ambitieuze klimaatdoelstelling onderschrijven: 20% CO_2-reductie tegen 2020 of 40% tegen 2030 ten opzichte van 2011.

Naast het reduceren van uitstoot (mitigatie), zetten besturen in op een adaptatiebeleid om zich te wapenen tegen de verwachte gevolgen van de klimaatverandering zoals droogte, wateroverlast en hitte.

In onderstaande tabel geven we een overzicht van de CO_2-emissies in de LEADER-regio Zuidoost Limburg en de mate waarin men er de laatste jaren in slaagt om de CO_2-uitstoot te verminderen.

Tabel 4: CO_2-emissies in ton (2011 en 2020)

	2011	2020	%
Huishoudens	224.524	171.779	-23,5%
Particulier en commercieel vervoer	195.215	179.962	-7,8%
Openbaar vervoer	3.960	2.763	-30,2%
Tertiaire sector	49.673	55.381	11,5%
Industrie (niet-ETS)	47.210	49.042	3,9%
Landbouw	22.975	32.676	42,2%
Openbare verlichting	1.435	947	-34,0%
CO_2-emissie niet toegekend[2]	9.070	2.917	-67,8%
Totaal	**554.062**	**495.466**	**-10,6%**

Bron: Vlaams Energie- en Klimaatagentschap - CO_2-inventaris, via provincies.incijfers.be

Globaal gezien was er in de LEADER-regio voor de periode 2011-2020 een daling van de CO_2-uitstoot met 10,6% (-58.596 ton). Daarmee is het objectief van 20% dat verschillende gemeenten zich hadden gesteld bij de ondertekening van het burgemeestersconvenant niet gehaald. Tenminste als we het totaal van de uitstoot bekijken. Op vlak van openbare verlichting, in het openbaar vervoer en in de groep van de huishoudens werden wel belangrijke resultaten bereikt. Vooral de sectoren landbouw en tertiair (handel) blijven achter.

De grootste daling in absolute cijfers (-52.745 ton) het voorbije decennium situeert zich bij de huishoudens (zie Tabel 4). Dat kan mee verklaard worden door een continue daling van het e-peil van de nieuwbouwwoningen de voorbije jaren, van 74 in 2011 naar 35 in 2021 (30 = BEN of Bijna energieneutraal).

In relatieve termen is de daling in de regio Zuidoost Limburg het voorbije decennium met 10,6% slechter dan de provincie maar beter dan Vlaanderen. Globaal noteren we in Limburg een daling van CO_2 met 13,6% en in het Vlaams Gewest een daling met 9,4% tussen 2011 en 2020.

Hernieuwbare energie

Zoals overal in Vlaanderen groeit ook het aandeel hernieuwbare energie in de Zuidoost Limburg. In onderstaande tabel een overzicht van de verschillende bronnen, met inmiddels al betekenisvolle aandelen voor PV-installaties en windturbines.

De totale productie van hernieuwbare elektriciteit in 2020 voor de LEADER-regio wordt geschat op 158.344 MWh. Dit komt overeen met 35,9% van het totale elektriciteitsverbruik in de regio in datzelfde jaar. Dankzij deze lokale

[2] Aardgas- en elektriciteitsverbruik dat door Fluvius niet aan een sector kan toegekend worden, wordt gerapporteerd onder de sector "niet toegekend".

groene stroomproductie werd een CO_2-uitstoot vermeden van 34.994 ton CO_2. Dit wordt per energiebron weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 5: evolutie productie hernieuwbare energie in Mwh in het LEADER-gebied (2011-2020)

	PV-installaties totaal	Windturbines	Waterkracht	WKK
2011	37.607	-	1	11.120
2012	47.762	-	-	12.763
2013	48.249	-	-	23.876
2014	49.080	4.715	-	23.885
2015	50.420	4.715	19	23.885
2016	53.283	4.715	18	23.885
2017	56.589	47.150	13	23.885
2018	60.517	47.150	13	23.886
2019	66.265	47.150	8	23.886
2020	78.831	47.150	10	32.353

Op basis van studies leiden we af dat er nog veel plaats is voor bijkomende zonnepanelen. Voor het LEADER-gebied wordt geschat dat nog maar 8,1% van het zonnepotentieel van de daken wordt benut (1 januari 2021). Voor Limburg is dit 9,0%. Voor het Vlaams Gewest gaat het om 6,7%.

Belangrijkste vaststellingen i.f.v. LEADER

- Het aandeel CO_2-uitstoot loopt terug, weliswaar iets minder snel dan in het burgemeestersconvenant wordt vooropgesteld. Vooral in de sectoren landbouw en tertiair lukt het moeilijk om te komen tot CO_2-reductie.
- 35,9% van de elektriciteitsproductie in de regio komt vanuit hernieuwbare bronnen. De regio noteert lager dan de provinciale gemiddelde wat PV-installaties betreft. Er blijft in dat segment nog behoorlijk wat potentieel.

Wonen

Typologie en leeftijd woningen

De regio telt 53.342 woongelegenheden (2022):

- 19,7% zijn appartementen, 79,6% individuele woningen en 0,7% zijn collectieve woningen (2022);
- 75,9% van de woongelegenheden zijn eengezinswoningen versus 73,5% voor Limburg en 66,0% in Vlaanderen (2022).

Naar leeftijd zien we dat ongeveer 80,6% van de woningen meer dan 20 jaar oud zijn.

Tabel 6: woningen naar leeftijd (2022)

	LEADER-regio	Limburg	Vlaanderen
gebouwd vóór 1900 (t.o.v. woongelegenheden) [%]	7,6%	3%	7,3%
gebouwd 1900-1945 (t.o.v. woongelegenheden) [%]	14,4%	10,9%	16,7%
gebouwd 1946-1970 (t.o.v. woongelegenheden) [%]	24,6%	25,3%	24%
gebouwd 1971-2000 (t.o.v. woongelegenheden) [%]	32,7%	37,5%	31,8%
gebouwd 2001-2010 (t.o.v. woongelegenheden) [%]	10,1%	11,6%	9,2%
gebouwd 2011-2020 (t.o.v. woongelegenheden) [%]	9,3%	10,5%	9,9%

Bron: provincies.incijfers.be

Betaalbaarheid

Wat betaalbaarheid van het wonen betreft zien we prijsverschillen tussen de gemeenten in de regio, waarbij op Voeren na de gemeenten onder het provinciaal gemiddelde uitkomen. De woningprijzen voor het geheel van de regio zouden we bijgevolg relatief betaalbaar kunnen noemen.

De prijs-inkomensratio duidt evenzeer op gemiddelde prijzen, tot zelfs iets lager prijzen in relatie tot het inkomensniveau. Deze ratio is een internationaal gehanteerde indicator om de betaalbaarheid op de woningmarkt in kaart te brengen. Concreet betekent bv. een waarde 7 op de prijs-inkomensratio dat men 7 maal het mediaaninkomen nodig heeft om een woning te kopen aan de mediaan verkoopprijs. Hoe groter deze waarde, hoe groter de kloof tussen de aankoopprijs van een woning en het inkomen.

Het aandeel huurders (2022) bedraagt in de regio 25,7% versus 26,5% in Limburg en 31,2% in Vlaanderen.

Tabel 7: Verkoopprijzen van woningen

	Mediaanprijs huizen (2021)	Mediaanprijs appartementen (2021)	prijs-inkomen ratio alle huizen (2019)
Bilzen	230.000	200.000	8,9
Borgloon	245.000	188.000	7,3
Kortessem	245.000	233.250	7,9
Tongeren	199.000	170.000	6,8
Herstappe	x	nvt	x
Riemst	235.000	x	8
Voeren	262.000	x	7,8
Hoeselt	232.250	161.000	8,2
Limburg	**250 000**	**205 000**	**8,5**
Vlaams Gewest	**290 000**	**220 000**	**9,6**

Bron: statbel, via provincies.incijfers.be

Sociaal wonen

Het aandeel sociale huurwoningen (2022) bedraagt 5,3 per 100 particuliere huishoudens, tegenover 6,2 in Limburg en 6,0 in Vlaanderen. Per gemeente/statistische sector zien we daarin belangrijke verschillen.

Het aanbod sociale woningen (2021), moet geplaatst worden tegenover de vraag die in de regio lager ligt dan gemiddeld. Het aantal kandidaat-huurders op de wachtlijsten bedraagt 4,2% (t.o.v. het aantal particuliere huishoudens) tegenover 5,7% in Limburg en 6,1% in Vlaanderen (2022).

Uitrusting van de kernen

Tongeren en Bilzen hebben een zeer goed uitgerust centrum. Dit is niet het geval voor de andere gemeenten.

Figuur 13: uitrustingsgraad Limburgse gemeenten

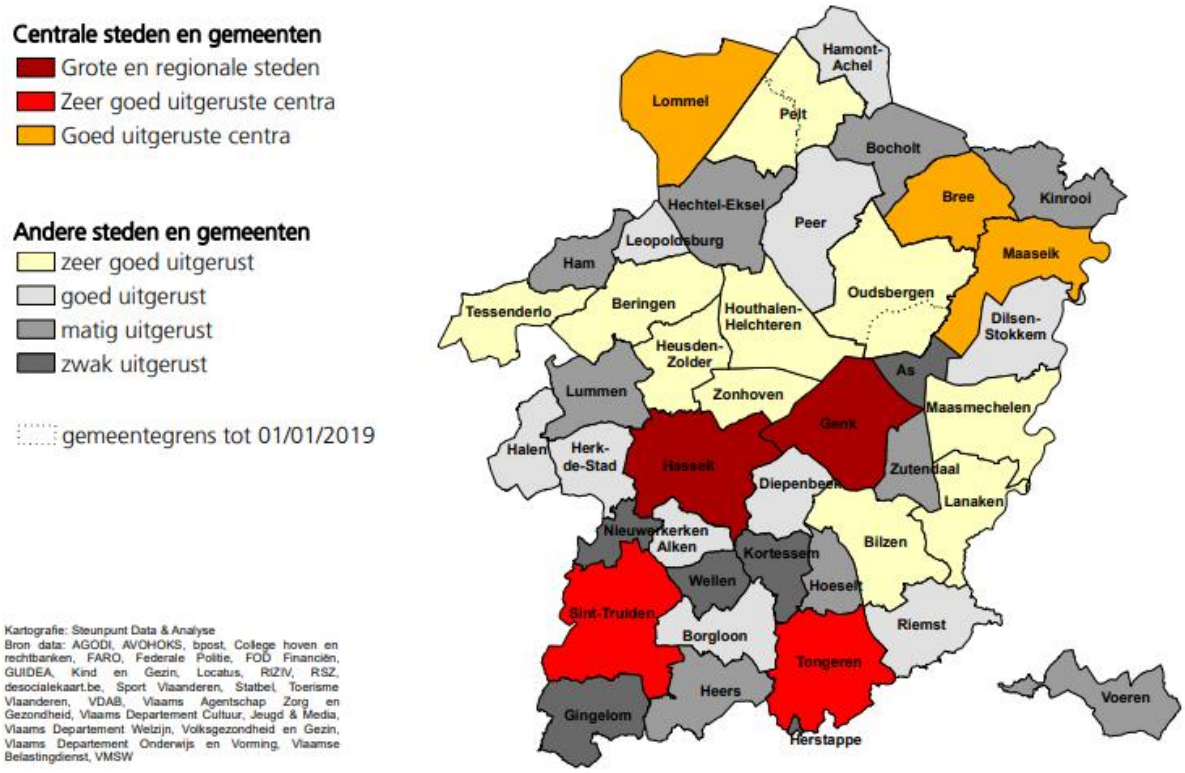

Bron: De Maesschalck en Van Hecke (2018)

Belangrijkste vaststellingen i.f.v. LEADER

- Naar leeftijd zien we dat ongeveer 80% van de woningen meer dan 20 jaar oud zijn.
- Prijzen voor woningen zijn in vergelijking met de provincie relatief betaalbaar.
- Het aandeel kandidaat-huurders is lager dan het provinciale en gewestelijke gemiddelde.

Welzijn en gezondheid

Zuidoost Limburg is een gemiddeld welvarende regio. De meeste indicatoren die ons iets vertellen over achterstelling liggen onder of komen in de buurt van de gemiddelden voor Vlaanderen en de provincie:

- Lager aandeel leerlingen met schooltoeslag (2021) (37,6% in basisonderwijs en 41,2% in secundair onderwijs) in vergelijking met de provincie als geheel (40,3% en 44,3%), maar ongeveer gelijk aan het Vlaamse aandeel (38,3% en 40,2%);

- Lager aandeel leefloontrekkers (2021) (3,83 per 1.000 inwoners versus 3,97 in Limburg en 5,75 in Vlaanderen);
- Lager aandeel huurders en kandidaat-huurders van sociale woningen (2021): 4,3 en 4,2% voor de regio versus 5,4% en 5,7% voor de provincie, versus 5,0% en 6,1% voor Vlaanderen;
- Lager aandeel inwoners tussen 25 en 64 jaar met recht op een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering dan voor de provincie Limburg (2020), maar gelijk aan het Vlaamse aandeel: 11,1% van de bevolking versus 11,8% in Limburg en 11,1% voor het Vlaamse Gewest;
- Lager aandeel huishoudens met een budgetmeter (2021) (11,4 budgetmeters per 1.000 huishoudelijke afnemers elektriciteit) i.v.m. het Vlaamse aandeel, maar hoger dan het aandeel huishoudens met een budgetmeter voor de gehele provincie Limburg. In Limburg gaat het om 10,9 per 1.000 en in het Vlaams Gewest om 12,4 per 1.000.
- Het inkomensniveau (2019) ligt met €19 527 per inwoner iets lager dan gemiddeld voor Vlaanderen, maar hoger dan het Limburgs inkomensniveau (€19 114 Limburg, €20.459 Vlaanderen).

Er zijn wel indicaties van een lager inkomensniveau bij ouderen:

- Van de 65-plussers in het LEADER-gebied heeft 30,1 % recht op verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering (2020). In Limburg is dit 27,5 % en in het Vlaams Gewest bedraagt dit 25,6 %. Omwille van de inkomensgrens die gehanteerd wordt, geeft dit cijfer een beeld van het aantal ouderen dat over een relatief laag inkomen beschikt.
- Ouderen kunnen recht hebben op een zorgbudget voor ouderen met een zorgnood als zij moeilijkheden ondervinden bij het uitvoeren van dagelijkse activiteiten en een beperkt inkomen hebben. Voordien was dit de tegemoetkoming hulp aan bejaarden (THAB). Van de 65-plussers in het gekozen gebied maakt 9,5 % hiervan gebruik (2021), in Limburg is dat 8,3 %, en in het Vlaams Gewest 6,9 %.

Het aandeel van 65-plussers die een inkomensgarantie voor ouderen (IGO) ontvangen of een gewaarborgd inkomen voor bejaarden (GIB) bedraagt 3,5%. Dat is hoger dan het Limburgse gemiddelde van 3,1%, maar blijft onder het Vlaams gemiddelde van 3,6% (2022). Het IGO en GIB zijn uitkeringen die toegekend worden aan ouderen die niet over voldoende financiële middelen beschikken.

Ouderen(voorzieningen)

Gelet op de relatief sterke toename van het aantal ouderen de komende jaren (22,4% nu naar 26,9% in 2035), besteden we hieronder nog bijzondere aandacht aan de voorzieningen voor ouderen in de regio.

Op vandaag tellen we 22% bewoners ouder dan 65 jaar (waarvan 78,3% zwaar zorgbehoevend) en 6,8% ouderen boven de 80 jaar (waarvan 50,5% zwaar zorgbehoevend). Als het op zorg aankomt, is vooral die laatste groep belangrijk. In Zuidoost Limburg moeten we rekening houden met een stijging van het aantal 80-plussers met 3 827 of 60% over de periode 2017-2035. Dat is een forse stijging die aanzienlijk hoger is dan de gemiddelden voor Vlaanderen (43,9%), maar wel lager dan voor Limburg (64,7%).

Vraag is of het aanbod van zorg voor ouderen op deze toenemende zorgvraag is voorzien?

Op basis van demografie, zien we dat het potentieel van mantelzorgers (groep van 40 tot 79-jarigen) afneemt. Van 8,4 mantelzorgers per 80-plusser in 2020 naar 6,7 in 2030. Boven op de evolutie van het potentieel aantal mantelzorgers moeten we rekening houden met bijkomende druk op mantelzorgers omwille van een aantal maatschappelijke factoren zoals gezinsverdunning, langer blijven werken, verhuisbewegingen, etc.

Als we de cijfers van het aanbod professionele zorg onder de loep nemen, is het beeld voor de regio beperkter op vlak van professioneel zorgaanbod voor ouderen. Er wordt bovengemiddeld beroep gedaan op gezinszorg terwijl het aanbod voor de meeste zorgvormen lager dan gemiddeld is, zie onderstaande tabel.

Tabel 8: professioneel zorgaanbod voor ouderen

	Zuidoost Limburg	Limburg	Vl Gewest
Gepresteerde uren gezinszorg bij 65+ (op totaal 65+) (2021)	9,8%	9,5%	9,0%
Gepresteerde uren dienstencheques bij inwoners 65+ (op totaal 65+) (2020)	18,1%	16,2%	15,6%
Aanbodratio lokale dienstencentra per 10.000 inwoners 65+ (2022)	1,2	1,8	1,9
Centra voor kortverblijf, type 1 (ter ondersteuning van de mantelzorger, verbonden aan WZC) (2022)	1,4	1,6	1,9
Erkende assistentiewoningen, per 100 inwoners van 65+ (2022)	1,8	1,8	2,4
Centra voor dagverzorging en voor dagopvang per 10.000 inwoners 65+ (2022)	1,6	2,3	2,3
Aanbodratio WZC per 100 inwoners 65+ (2022)	5,2	4,9	5,9

Vaststellingen i.f.v. LEADER

- Beperkter zorgaanbod voor ouderen in het LEADER-gebied
- Lager inkomensniveau bij ouderen in Zuidoost-Limburg
- Relatief welvarende regio

Mobiliteit

De wagen is voor de meeste inwoners het belangrijkste vervoersmiddel. We vinden overigens cijfers die illustreren dat het autogebruik de laatste jaren toeneemt, eerder dan afneemt:

- De auto is in 83,1 % (2020) van de gevallen het dominante vervoersmiddel voor woon-werkverplaatsingen. Dat is meer nog dan in 2017, toen bedroeg dat cijfer 77.2%.
- In de periode 2015-2021 is het aantal abonnementen van De Lijn gedaald van 10142 naar 7315

95% van de ingeschreven wagens in het LEADER-gebied in het jaar 2021 zijn benzine- en dieselwagens. In 2011 waren de dieselvoertuigen goed voor 59.1% van het totaal aantal ingeschreven personenwagens (ver boven het aandeel benzinewagens), in 2021 bedraagt dat percentage 45,4%. Er is de laatste jaren een algemene verschuiving van diesel- naar benzinevoertuigen. Het aantal benzinewagens bedroeg in 2021 32.264 of 49.6 %.

Tabel 9: ingeschreven wagens naar brandstof

	benzine	diesel	LPG	elektriciteit	hybride	andere
2011	18813	28356	608	1	/	175
2013	18795	28899	501	4	77	138

2014	19751	28843	448	14	98	141
2015	21006	39382	359	20	150	143
2016	22824	38399	326	35	224	159
2017	24810	36994	310	48	350	181
2018	27574	35348	309	65	477	226
2019	30013	32991	321	122	591	240
2020	31308	31235	323	212	886	275
2021	32264	29494	352	356	2250	282

In functie van de elektrificatie van het wagenpark, is het belangrijk om over voldoende laadinfrastructuur te beschikken. Het aantal publieke laadpunten voor elektrische wagens in de regio is de voorbije twee jaar gestegen van 92 in 2020 naar 128 in 2022. Als we de Vlaamse doelstellingen van 35.000 laadpalen zouden toepassen op Vlaanderen, moeten we de komende jaren verder evolueren naar ongeveer 459 laadpalen in de regio Zuid-Oost Limburg.

Figuur 12: overzicht semi-publieke laadpalen

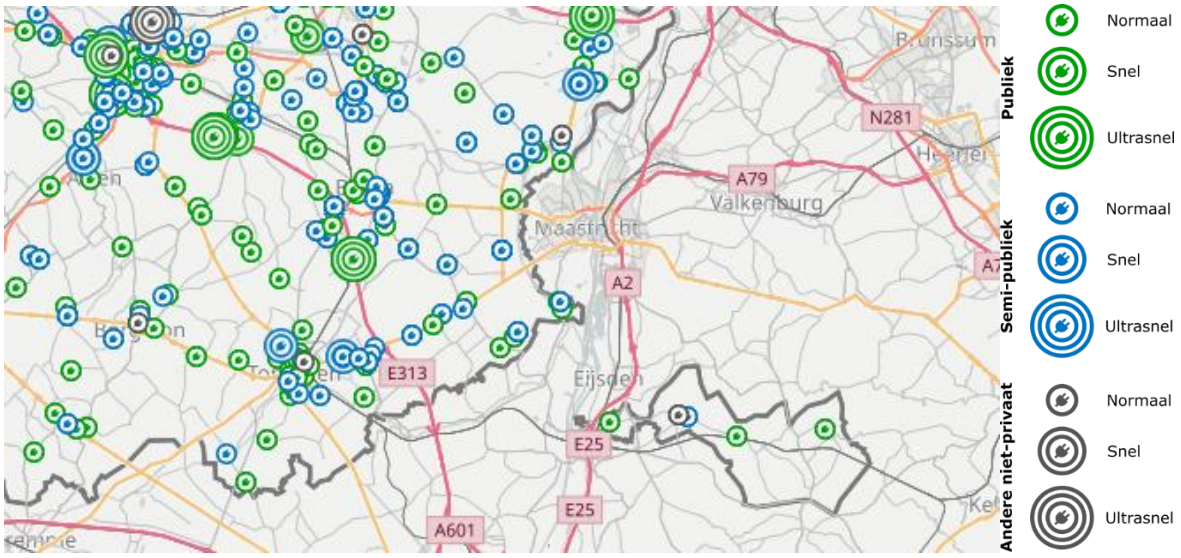

Bron: provincies.incijfers.be

Vaststellingen i.f.v. LEADER

- Inwoners in de regio maken overwegend gebruik van de auto. Een omslag naar meer collectief vervoer of andere modi dient nog verder aangemoedigd. LEADER kan hierin ondersteunen via trage wegen, auto- of fietsdelen, etc.

Economie

Toerisme wordt nog aangevuld.

33.495 arbeidsplaatsen in de regio: 25.897 in loondienst, 7.752 zelfstandigen. De loontrekkendengraad bedraagt 36,1 (versus 52,2 Limburg); de ondernemersgraad 10,7 (vs 10,4 Limburg). in de regio en 10,7;

LOONTREKKENDE TEWERKSTELLING 2021	Totaal	%
Landbouw, bosbouw en visserij (A)	613	2%
Winning van delfstoffen (B)	6	0%
Industrie (C)	1881	7%
Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht (D)	5	0%
Distributie van water; afval en afval waterbeheer en sanering (E)	171	1%
Bouwnijverheid (F)	2368	8%
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen (G)	4636	16%
Vervoer en opslag (H)	1841	6%
Verschaffen van accommodatie en maaltijden (I)	1128	4%
Informatie en communicatie (J)	129	0%
Financiële activiteiten en verzekeringen (K)	426	1%
Exploitatie van en handel in onroerend goed (L)	128	0%
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten (M)	907	3%
Administratieve en ondersteunende diensten (N)	3156	11%
Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen (O)	1858	7%
Onderwijs (P)	3284	11%
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening (Q)	5150	18%
Kunst, amusement en recreatie (R)	401	1%
Overige diensten (S)	367	1%
Huishoudens als werkgever; niet-diff. productie van goederen en diensten (T)	118	0%
	28.573	100%

Industrie

De regio wordt gekenmerkt door een zeer zwakke industriële basis. Zo bedraagt de industrialiseringsgraad in het jaar 2021 1.5 loontrekkenden en zelfstandigen per 100 inwoners die in hoofdberoep tewerkgesteld zijn in de regio. In 2017 bedroeg de industrialiseringsgraad 1.4. Er kan dus een zeer lichte stijging vastgesteld worden in de industrialiseringsgraad. Uit deze cijfers blijkt echter dat industrie een zeer laag aandeel heeft in de economie van dit LEADER-gebied. De gemeenten Tongeren en Borgloon kennen in het gebied de hoogste industrialiseringsgraad. In beide gemeenten zijn er 2.2 loontrekkenden en zelfstandigen per 100 inwoners die in

hoofdberoep tewerkgesteld zijn in de regio. In Tongeren en Borgloon zijn er binnen de industriële sector voornamelijk logistieke bedrijven gevestigd.

Bovendien wordt de zeer zwakke industriële basis verduidelijkt indien men de industrialiseringsgraad van Zuidoost Limburg vergelijkt met de Limburgse en de Vlaamse industrialiseringsgraad. Zo heeft de provincie Limburg een industrialiseringsgraad van 5,7. Vlaanderen kent een industrialiseringsgraad van 5,6. Het is dus duidelijk dat Zuidoost Limburg een zeer lage industrialiseringsgraad heeft. De industriële sector draagt dus maar in zeer beperkte mate bij tot de economische ontwikkeling van het LEADER-gebied.

Landbouw

Over het algemeen kent het LEADER-gebied een hoger aantal landbouwbedrijven per km^2 dan het Limburgse gemiddelde. Een groot deel van de streek bevindt zich dan ook in een streek waar een zandlemige tot lemige bodem zeer aanwezig is. Hierdoor is deze bodem zeer vruchtbaar waardoor het een zeer geschikte regio is om aan landbouw te doen. Er kan dan ook vastgesteld worden dat er in Zuidoost Limburg een hoger aantal landbouwbedrijven per km^2 gevestigd zijn i.v.m. het Limburgse gemiddelde.

Er heerst echter een driedeling in het gebied op vlak van teelten. Het noorden van het LEADER-gebied kent overwegend een zandlemige bodem (Vochtig-Haspengouw). Hierdoor is de landbouw zich in deze noordelijke gemeenten binnen de regio gaan specialiseren tot fruitteelt. De zuidelijke regio daarentegen kennen een lemige bodem (Droog-Haspengouw). In droog-Haspengouw heeft men doorheen de geschiedenis zich meer gespecialiseerd in akkerbouw. In Voeren is men zich echter voornamelijk gaan specialiseren in melkvee. De Voerstreek is overigens op topografisch vlak zeer verschillend van Droog-Haspengouw. Zo is de Voerstreek reliëfrijker. Een verschillende historische redenen hebben er echter tot geleid dat er een omschakeling in de Voerstreek heeft plaatsgevonden van akkerland naar veeteelt.

In 2001 waren er 1.347 landbouwbedrijven actief in het LEADER-gebied. Vandaag de dag is het aantal landbouwbedrijven echter gedaald. Het gebied heeft over een periode van 20 jaar een daling van 38.0% in het aantal landbouwbedrijven gekend. Zo waren er in het 2021 zo'n 761 landbouwbedrijven actief. Deze daling is hoger dan de daling die over het algemeen in het Vlaams Gewest heeft plaatsgevonden in de periode 2001-2021 heeft plaatsgevonden (-36.5%).

De oppervlakte bestemd voor landbouw bedraagt momenteel 68.6% van het LEADER-gebied (in het jaar 2022). In Vlaanderen bedraagt dit aandeel 57,6%. Landbouw is dus over het algemeen met uitstek de dominante ruimtebestemming in het gebied. Het aandeel effectieve gebruikte ruimte voor landbouw in de regio beslaat echter 62.2%. Dit is significant hoger dan het Vlaamse aandeel ruimte dat effectief gebruikt wordt voor landbouw (49,8%). Uit de cijfers blijkt echter dat de ruimte die effectief voor landbouw gebruikt wordt kleiner is dan de bestemde ruimte voor landbouw.

Figuur 13: bedrijven met landbouwproductie per km^2 (2021)

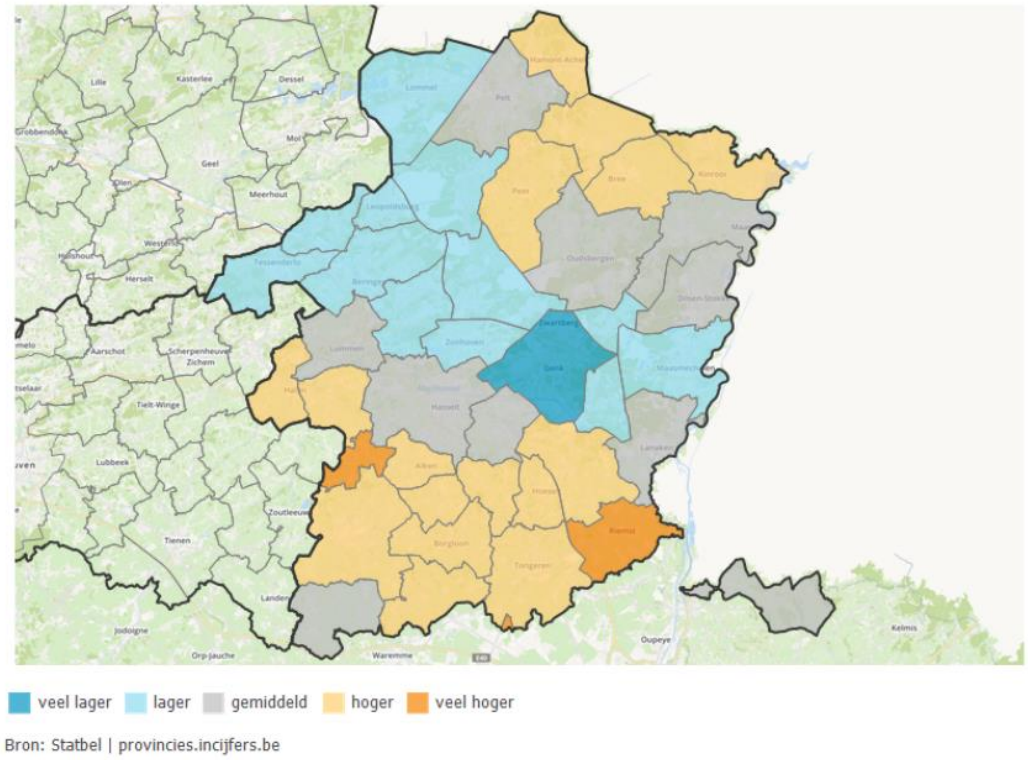

Bron: Statbel, via provincie in cijfers

Teelten

Wanneer men kijkt naar de meest dominante teelten voor het gehele LEADER-gebied, dan kan er vastgesteld worden dat regulier grasland (Zie tabel 10) het meest vertegenwoordigd is in de ruimte die gebruikt wordt voor landbouw (aandeel van 25.6% in ruimtegebruik voor landbouw in het jaar 2021). Deze groep is tevens de dominantste teeltgroep op vlak van ruimtegebruik voor de gehele provincie Limburg (aandeel van 28.8% in ruimtegebruik voor landbouw) en het Vlaams Gewest (aandeel van 33.8% in ruimtegebruik voor landbouw). De tweede dominantste groep op vlak van ruimtegebruik in het LEADER-gebied is akkerbouw in graanteelt (aandeel van 24.4% in ruimtegebruik voor landbouw). Voor de gehele provincie Limburg en het Vlaams Gewest ligt het aandeel echter veel lager. Zo kent de provincie Limburg een aandeel van 13.6 % voor graanteelt in de ruimte die gebruikt wordt voor landbouw. Het Vlaamse gewest kent een aandeel van 12.7% (Zie cijfers in tabel 10).

Figuur 14: dominante landbouwactiviteiten

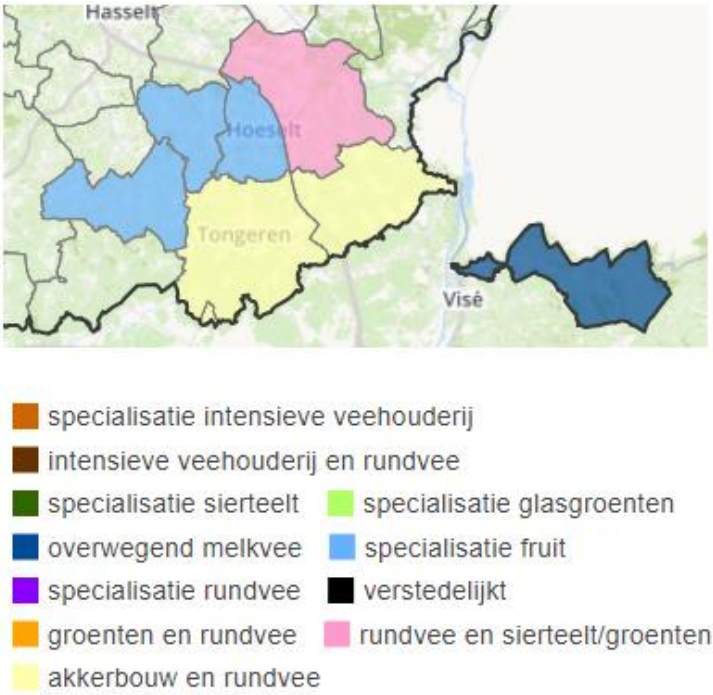

Bron: Statbel, via provincies.incijfers.be

Tabel 10: oppervlakte per teeltgroep (2021)

	ZO-Limburg	Limburg	Vlaams Gewest
grasland geregistreerd binnen landbouw: regulier	25,6%	28,8%	33,8%
grasland: alternatieve graslanden	1,3%	3,0%	1,3%
akkerbouw: granen zonder korrelmaïs	24,4%	13,6%	12,7%
akkerbouw: maïs (silo- en korrelmaïs)	13,6%	22,4%	25,3%
akkerbouw: andere voedergewassen dan silomaïs en grasland	1,5%	3,3%	4%
akkerbouw: nijverheidsgewassen	12,2%	5,5%	3,8%
akkerbouw: aardappelen	5,5%	3,7%	7,5%
tuinbouw: groenten en kruiden	3,4%	3,2%	5,2%
tuinbouw: fruit	10,5%	9,5%	2,6%
tuinbouw: sierteelt en boomkwekerij	0,8%	0,7%	1%
overige (gebouwen, bos, onbekend, andere)	1,1%	6,2%	3%

Bron: Departement landbouw en visserij, via provincie.inccijfers.be

Landbouwverbreiding en bio-landbouw

In het LEADER-gebied Zuidoost Limburg vindt er een positieve evolutie plaats in het aantal **hoeveproducenten**. Het aantal hoeveproducenten is meer dan verdrievoudigd in de periode 2012-2022. Dit is vergelijkbaar met de globale trend in Limburg. In het Vlaams Gewest heeft er over het algemeen een verdubbeling plaatsgevonden.

Bij het aantal **zorgboerderijen** kan er echter een daling waargenomen worden in de periode 2018-2022. In de provincie Limburg en het Vlaams gewest heeft er in deze periode over het algemeen wel een stijging

plaatsgevonden. Zorgboerderijen zijn boerderijen waarbij kwetsbare groepen onder begeleiding bepaalde activiteiten kunnen uitoefenen met het oog op beleving, dagbesteding, time-out of begeleiding tot een arbeidstraject.

Tabel 11: hoeveproducenten

	Regio Zuid-Oost Limburg	Limburg	Vlaams Gewest	Aandeel Z-O Limburg in Limburg	Aandeel Z-O Limburg in Vlaams Gewest
2012	8	48	549	16,7%	1,5%
2022	26	128	1028	20,3%	2,5%

Bron: Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen (FAVV)

Tabel 12: zorgboerderijen

	Regio Zuid-Oost Limburg	Limburg	Vlaams Gewest	Aandeel Z-O Limburg in Limburg	Aandeel Z-O Limburg in Vlaams Gewest
2018	13	120	549	10,8%	2,4%
2022	11	123	1028	8,9%	0,01%

Bron: Steunpunt Groene Zorg

Verder is de biologische landbouw een landbouwvorm die tevens een positieve evolutie doormaakt. Deze landbouwvorm wordt gekenmerkt door de extra strenge eisen die gesteld worden op vlak van milieueffecten (strenge eisen rond pesticiden, kunstmest, ...) en dierenwelzijn. Onderstaande figuur toont dat biologische landbouw aan belang toeneemt in het LEADER-gebied. Zo situeren ongeveer 1/5 van alle biologische landbouwbedrijven in de provincie Limburg zich in de regio Z-O Limburg. De regio herbergde de afgelopen jaren voor ongeveer zo'n 2 a 3% van alle biologische landbouwbedrijven in het Vlaams Gewest. Hierin valt echter geen evolutie te bemerken.

Tabel 13: aantal biologische landbouwbedrijven

	Z-O Limburg	Limburg	Vlaams Gewest	Aandeel Z-O Limburg in Limburg	Aandeel Z-O Limburg in Vlaams Gewest
2015	12	47	341	25,5%	3,5%
2016	13	59	369	22,0%	3,5%
2017	12	63	430	19,0%	2,8%
2018	11	63	468	17,5%	2,4%
2019	12	68	514	17,8%	2,3%
2020	16	77	562	20,8%	2,9%
2021	19	82	593	23,2%	3,2%

Bron: departement Landbouw en visserij, via provincie.incijfers.be

ABC-complex

De totale tewerkstelling in het ABC-complex bedraagt 1 624 personen in 2021 (tegenover 14 405 in Limburg als geheel). Het belang van de tewerkstelling in het ABC-complex ten opzichte van de totale tewerkstelling wordt door de volgende cijfers verduidelijkt:

- 4,6% van de loontrekkende tewerkstelling in industrie en diensten
- 1,7% van de loontrekkende tewerkstelling in land- en tuinbouw

Onder het ABC-complex verstaan we de landbouw + tuinbouw + de toeleverende en de verwerkende bedrijven. Het belang van het ABC-complex in het LEADER-gebied kan afgeleid worden in de volgende cijfers:

- 6,3 % van de loontrekkende tewerkstelling in Zuidoost Limburg in het ABC – complex
- 5,9% van de loontrekkende tewerkstelling in de provincie Limburg in het ABC-complex
- 5,5% van de loontrekkende tewerkstelling in het Vlaams Gewest in het ABC-complex

Bovenstaande cijfers geven aan dat er meer tewerkstelling is in het ABC-complex in de regio ZO-Limburg dan wanneer men dit aandeel gaat bekijken op provinciaal niveau of op gewestelijk niveau.

Detailhandel

In 2021 werkten 2682 personen in de detailhandel en horeca (36.1% zelfstandigen en 64.1 % loontrekkenden).

Er zijn in totaal 2 020 handelspanden in de regio aanwezig. Deze groep omvat:

- 681 winkels (33.7%)
- 431 horecazaken (21.3%)
- 681 consumentgerichte diensten (33.7%)
- 222 leegstaande handelspanden (11.0%)
- 5 panden in verbouwing (0.3 %)

Het aantal handelspanden is de voorbije jaren teruggelopen, zoals af te lezen in onderstaande tabel. Daarnaast is ook de winkelvloeroppervlakte de afgelopen 10 jaar afgenomen. In de periode 2012-2017 is zowel het aantal leegstaande handelspanden als de winkelvloeroppervlakte voor deze categorie toegenomen. De laatste vijf jaar vindt er echter een kentering plaats. Zo is de laatste vijf jaar het aantal leegstaande handelspanden alsook de winkelvloeroppervlakte bij leegstaande handelspanden gedaald.

Tabel 14: evolutie handelspanden en winkelvloeroppervlakte

	2012	2017	2022
Aantal handelspanden, incl. horeca	2 274	2 271	2 020
Aantal gevulde handelspanden	2 093	2 025	1 793
Aantal leegstaande handelspanden	181	246	227
Aandeel leegstaande handelspanden (%)	8,0%	10,8%	11,2%
WVO [m^2]	229 133	242 335	231 055
WVO: winkels [m^2]	205 763	210 834	201 306

WVO: leegstaande handelspanden [m²]	23 370	31 501	29 749

Bron: Locatus, via provincie.incijfers.be

Belangrijk is ook de ligging van de handelspanden te bekijken. Uit onderstaande tabel valt af te leiden dat het grootste aantal winkels in het LEADER-gebied tot de categorie 'verspreide bewinkeling' behoort. Dit impliceert dat deze winkels geen deel uitmaken van een ruimtelijk geheel. Verder kan er ook vastgesteld worden dat het winkelaanbod in de categorieën centraal gebied, verspreide bewinkeling en overig gebied gedaald zijn in de periode 2012-2022. Besturen die de vitaliteit van de kernen willen versterken kunnen hierop inspelen en via incentives de verspreide bewinkeling maximaal naar de kern aantrekken. Er dient met andere worden sterker ingezet te worden op een kernversterkend beleid. Het winkelaanbod in het ondersteunend gebied is over het algemeen in de laatste 10 jaar gestegen.

Tabel 15: Evolutie winkels naar type winkelgebied

	2012	2017	2022
centraal gebied (in de kern)	424	335	294
ondersteunend gebied (bv. aanloopstraten)	71	103	84
overig gebied (bv. shoppingcenters)	8	7	5
verspreide bewinkeling	413	335	298

Bron: Locatus, via provincie.incijfers.be

Arbeidsmarkt

In 2022 telde de regio 71 975 inwoners van 15 tot 64 jaar. 74.5% **(=activiteitsgraad**) daarvan kunnen we rekenen tot de beroepsbevolking. Dat is hoger in vergelijking met het Limburgse gemiddelde (72,1 %) en het Vlaamse gemiddelde (74,2%). De werkzaamheidsgraad waarbij we kijken naar de groep van 20 tot 64 jaar bedraagt voor deze LEADER-regio 75.0%.

De krapte op de arbeidsmarkt kunnen we duidelijk maken via de **doorstromingscoëfficiënt**. Die is sinds het laatste decennium in vrije val. Als er 100 personen op de valreep van hun pensioen zijn, staan er slechts 66.0 personen klaar om hun plaats op de arbeidsmarkt in te nemen(cijfers daterend van 01/01/2022). Daarmee zitten we ongeveer op een dieptepunt, omwille van het grote aantal 55 tot 64- jarigen (de generatie babyboomers). Er wordt verwacht dat deze verhouding wel terug zou beginnen stijgen.

In de regio telden we op 01/01/2021 33 495 arbeidsplaatsen: 25 897 jobs in loondienst en 7 752 zelfstandigen in hoofdberoep. Dit aantal jobs is onvoldoende om alle werkenden uit de regio aan een job te helpen. Het **pendelsaldo** bedroeg in 2019 -16 650, wat betekent dat er meer uitgaande pendel is dan inkomende. Het gebied kent een redelijke goede bereikbaarheid op economisch vlak. Zo situeert de E313 zich binnen het LEADER-gebied. De regio wordt echter voor werkgevers in de secundaire en de tertiaire sector minder aantrekkelijk bevonden vanwege de verdere ligging van sterke economische polen zoals Brussel en Antwerpen. Bovendien heeft de regio hoofdzakelijk een reeds ruraal karakter waardoor er zeer beperkt externe schaalvoordelen aanwezig zijn voor economische activiteiten in de secundaire en tertiaire sector.

Vaststellingen i.f.v. LEADER

- Economische verzwakking van de centrumkernen (daling aantal winkels centraal gebied)
- Kentering evolutie aantal leegstaande handelspanden (daling van de leegstand)

- Toename aantal hoeveproducenten van 8 in 2012 naar 26 in 2022. Het aantal hoeveproducenten is de voorbije 10 jaar meer dan verdrievoudigd.
- Biologische landbouw neemt toe, van 12 bedrijven in 2015 naar 19 bedrijven in 2021.
- Terugloop van handelspanden
- Daling aantal landbouwbedrijven
- Krapte op de lokale arbeidsmarkt.
- Industrie zeer beperkt vertegenwoordigd in Zuidoost Limburg
- Aantrekkelijk gebied voor landbouw omwille van vruchtbare bodem (zandlemige tot lemige bodem)

Bestuur

Bestuurskracht

In deze regio tellen Tongeren en Bilzen de meeste inwoners. Deze steden hebben een inwonersaantal van respectievelijk 31.580 en 32.485 inwoners (2022). De kleinste gemeenten zijn Herstappe met slechts 79 inwoners en Voeren met 4.289 inwoners. De overige gemeenten hebben een inwonersaantal tussen 4.000 en 17.000.

Hoewel bestuurskracht niet één op één correleert met de grootte van een bestuur, zien we dat in Vlaanderen vooral de kleinere besturen het moeilijk hebben om competente medewerkers aan te blijven trekken, ruimte te maken voor investeringen en continuïteit te verzekeren op vlak van dienstverlening. Gemeenten spelen daarop in door versterkt samen te werken of te fuseren. In het LEADER-gebied zijn er dan ook gesprekken aan de gang tussen verschillende gemeenten inzake fusievorming. Zo zijn er gesprekken aan de gang tussen Kortessem en Hasselt om te fuseren. Verder hebben de gemeenten Tongeren en Borgloon beslist om met elkaar te fuseren. Overigens moet vermeld worden dat Voeren en Herstappe faciliteitengemeenten zijn. Vanwege de wetgeving met betrekking tot faciliteitengemeenten is er dan geen fusievorming met deze gemeenten mogelijk.

Intergemeentelijke samenwerking

Nog verder aan te vullen met andere samenwerkingsverbanden

Vandaag de dag vindt er voornamelijk intergemeentelijke samenwerking op vlak van erfgoed en sociale economie plaats in het LEADER-gebied. Deze samenwerking vindt eerder plaats tussen alle gemeenten in Haspengouw. Deze samenwerkingsgebieden beperken zich dus niet tot de LEADER-regio. Verder bestaat er ook een samenwerking tussen de gemeenten Borgloon, Gingelom, Kortessem en Wellen voor de versterking van de administratie in het beleidsthema economie. Zo werd er voor deze gemeenten gezamenlijk een intergemeentelijk ambtenaar economie aangesteld. Verder is de intergemeentelijke samenwerking in het LEADER gebied vandaag de dag redelijk beperkt.

Streekidentiteit

Het LEADER-gebied kan in feite ingedeeld worden tot twee streken. Enerzijds behoren de gemeenten (op Voeren na) tot Haspengouw (meer specifiek voornamelijk Droog-Haspengouw). De gemeente Voeren omvat een eigen landschappelijke streek genaamd de Voerstreek. De gemeenten in het LEADER-gebied (buiten Voeren) hebben omwille van hetzelfde landschap een eigen streekidentiteit ontwikkeld. De vruchtbare bodem leidde tot bepaalde landbouwactiviteiten die vervolgens een specifiek landschap creëerde. Er dient wel opgemerkt te worden dat er het gebied verder ingedeeld kan worden in Vochtig-Haspengouw en Droog Haspengouw. Vochtig Haspengouw wordt voornamelijk gekenmerkt door weilanden en fruitbomen (omwille van de zanderige bodem). Droog-Haspengouw wordt echter gekenmerkt door uitgestrekte akkers. Het landschap is bovendien zeer uitgestrekt. Vanwege de zeer vruchtbare bodem in droog-Haspengouw heeft de bebouwing zich door de jaren heen

voornamelijk beperkt tot compactere dorpskernen. Verder wordt de streek voornamelijk gekarakteriseerd op vlak van bebouwing door vierkantshoeves en kastelen. Samen met de landbouwproducten en het landschap wordt dit op toeristisch vlak dan ook uitgespeeld.

De gemeente Voeren vormt een exclave, heeft een verschillende bodem en bijgevolg een verschillend landschap ontwikkeld dan de andere gemeenten in het LEADER-gebied. Het gebied kent bovendien een grilligere topografie met een variatie van weilanden en fruitgaarden. De geschiedenis van de gemeente kent ook significante verschillen i.v.m. de rest van het LEADER-gebied. Dit maakt dat Voeren een aparte identiteit heeft ontwikkeld.

Vaststellingen i.f.v. LEADER

- Evolutie naar grotere bestuurskracht in het LEADER-gebied.
- Voornamelijk intergemeentelijke samenwerking met gemeenten uit Zuid-West Limburg behorend tot Haspengouw.
- Tweedeling streekidentiteit: Haspengouw en Voerstreek.